RIIGIMETSA TERVIKKAVA ALUTAGUSE VALLAS (kavand)

27.08.2026

Sisukord

Sissejuhatus 3

1. Alutaguse valla metsade üldiseloomustus 4

1.1 Alutaguse valla territooriumil asuva maa jaotus kõlvikute ja omandite lõikes 4

1.2 Alutaguse valla RMK hallatava riigimetsamaa jaotus metsakategooriate kaupa. 5

2. Ülevaade Alutaguse valla metsandussektori tööhõivest ja maamaksust 7

3. Metsade majandamise põhimõtted riigimetsas 8

3.1 Alutaguse valla riigimetsas tehtud raied ja metsakasvatuslikud tööd 9

4. RMK looduskaitsetööd 11

4.1 Märgalade veerežiimi taastamine ja jääksoode korrastamine 13

4.2 Veekogudega seotud tööd 13

4.3 Pärandkooslused 14

4.4 Liigikaitsetööd 15

4.5 LIFE-SNAP projekt Alutaguse rahvuspargis 15

5. RMK külastuskorraldus 16

5.1. RMK külastuskorraldus Alutaguse vallas 17

6. RMK metsataristu 19

7. RMK maakasutus 21

7.1 RMK maakasutus 21

7.2 Maade kasutusse andmine 21

7.3 Seadustamata maakasutus 22

7.4 Prügi riigimetsas 22

7.5 Mootorsõidukid riigimetsas 23

8. Alutaguse valla kogukonnaalad 24

9. Alutaguse vallaga kokkulepitud tegevused RMK hallataval maal 29

Sissejuhatus

Käesolev tervikkava on kokkulepe Alutaguse valla ja Riigimetsa Majandamise Keskuse (edaspidi RMK) vahel ning käsitleb RMK tegevusi ja ühiselt sõlmitud kokkuleppeid. See sisaldab ülevaadet Alutaguse valla territooriumil asuvate riigimetsade kohta. Lisaks leiad siit, kui suur on riigimetsa osakaal omavalitsuse piires, kuidas see maa jaotub, milliseid töid RMK riigimetsas teeb, millised on riigimetsas puhkamisvõimalused ja looduskaitselised tööd ning milline on riigimetsa taristu. Muu hulgas annab käesolev dokument ülevaate ka sellest, missugune on metsanduse valdkonna tööhõive Alutaguse vallas.

Eraldi on kavas välja toodud kogukonnaalad – need on alad, mida inimesed igapäevaselt kasutavad. Alutaguse valla üldplaneeringus on see tähistatud kompaktse asustusega alade ümber 100 m ulatuses teavituskohustusega metsamaa aladena. Kui RMK kogukonnaalal töid planeerib, räägib ta oma kavatsused eelnevalt kohaliku kogukonnaga läbi ja koostab seejärel alade metsatööde plaani. Siinse kava osaks lisadena koostatakse kogukonnaalade metsatööde plaanid.

Kavas sisalduvad ka muud kokkulepped, mis puudutavad Alutaguse valla ja RMK koostööd ja kas ühiselt või osapoolte teadmisel läbiviidavaid tegevusi.

Riigimetsa Majandamise Keskus koostab tervikkava koostöös Alutaguse vallaga.

1. Alutaguse valla metsade üldiseloomustus

1.1 Alutaguse valla territooriumil asuva maa jaotus kõlvikute ja omandite lõikes

Alutaguse valla pindala 13.08.2026 seisuga on 145 885 ha. Metsamaa pindala kogu omavalitsuse territooriumil asuvatest maadest on 63%, mis on 92 382 ha. Mittemetsamaad võtavad enda alla 47%, millest suurima pindalaga on muu maa 37 064 ha.

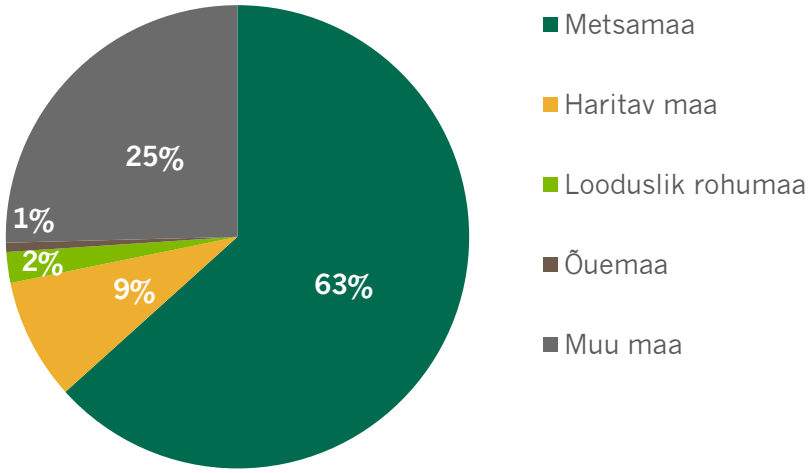

Joonis 1. Alutaguse vallas maa jaotus kõlvikute lõikes, %. Allikas: Maa- ja Ruumiamet

Alutaguse valla territooriumil asuvast metsamaast on riigiomandis 69% ning 31% eraomandis.

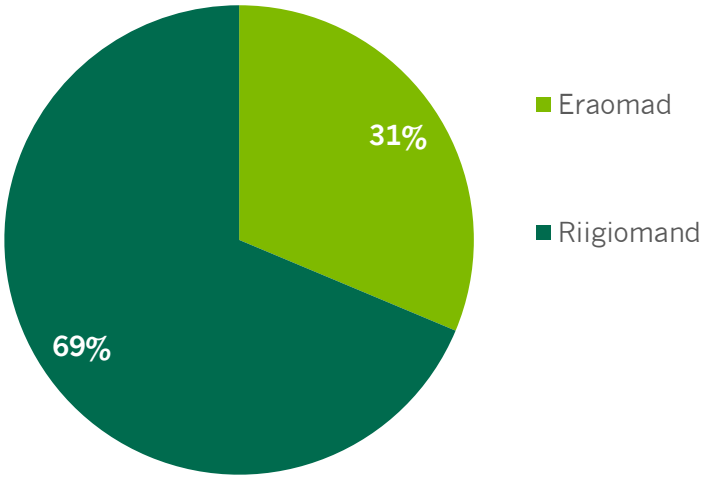

Joonis 2. Alutaguse vallas metsamaamaa jaotus omandivormide lõikes, %. Allikas: Maa- ja Ruumiamet

Riigiomandis oleva maa eest vastutavad erinevad ministeeriumid. Kliimaministeeriumi, Kaitseministeeriumi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsetavat riigimetsa majandab ja selle majandamist finantseerib RMK.

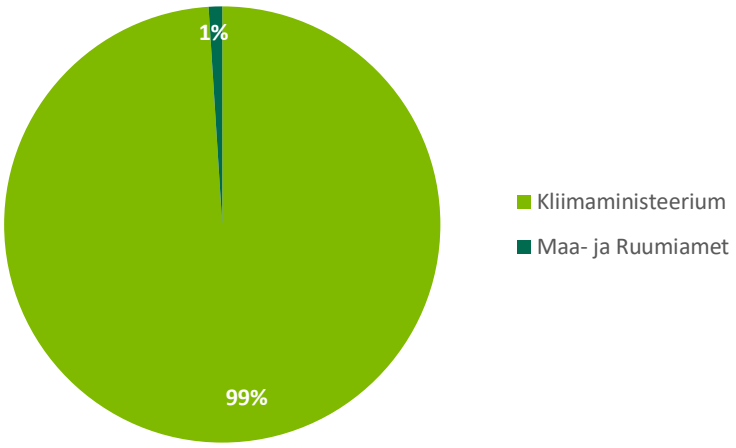

Joonis 3. Alutaguse vallas riigimetsamaa jagunemine vastutavate ministeeriumite lõikes, %. Allikas: Maa- ja Ruumiamet

1.2 Alutaguse valla RMK hallatava riigimetsamaa jaotus metsakategooriate kaupa.

Alutaguse vallas asuvad metsad jagunevad majandus-, majanduspiirangutega- ja rangelt kaitstavateks metsadeks (joonis 4). Seisuga 13.08.2026 on metsamaad Alutaguse vallas 59 762 ha, millest majandusmetsa on 22 175 ha, majanduspiirangutega metsa 12 565 ha ja rangelt kaitstavat metsa 25 022 ha.

Rangelt kaitstavaid metsi ei majandata. Need metsad on jäetud looduslikule arengule. Majanduspiirangutega metsades on majandustegevus lubatud, arvestades kaitseala valitseja seatud piiranguid. Arengukava 2024-2028 alusel ei tee RMK piiranguvööndites enam korralisi uuendusraieid. Majandusmetsades on **majandustegevus** lubatud peaasjalikult metsaseaduse ja selle õigusaktide alusel ning metsanduse **sertifikaatide tingimusi** jälgides.

Majandustegevuseks loetakse puude raiet, metsamaterjali kokku- ja väljavedu, noortes metsades tehtavaid metsakasvatuslikke töid ja taristu rekonstrueerimist ning hooldamist.

RMK-le on omistatud kaks säästva metsanduse sertifikaati – FSC® (FSC-C022757) ja PEFC. Mõlemad on laialt tunnustatud ülemaailmsed säästliku metsamajandamise hindamise süsteemid, mis annavad kinnitust sellest, et RMK majandab metsa ökoloogiliselt, sotsiaalselt ja majanduslikult tasakaalustatult.

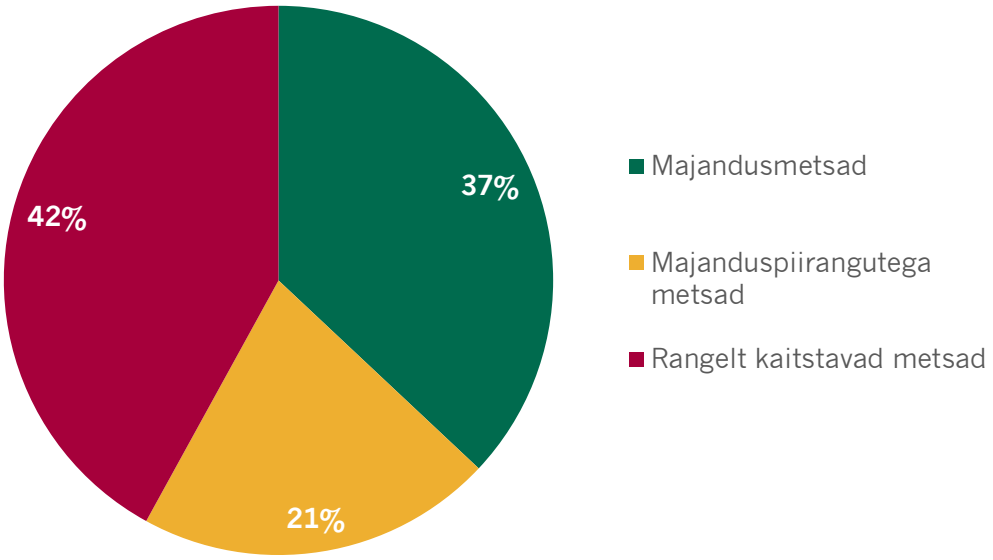

Joonis 4. RMK hallatava riigimetsamaade metsakategooriate jaotus, %.

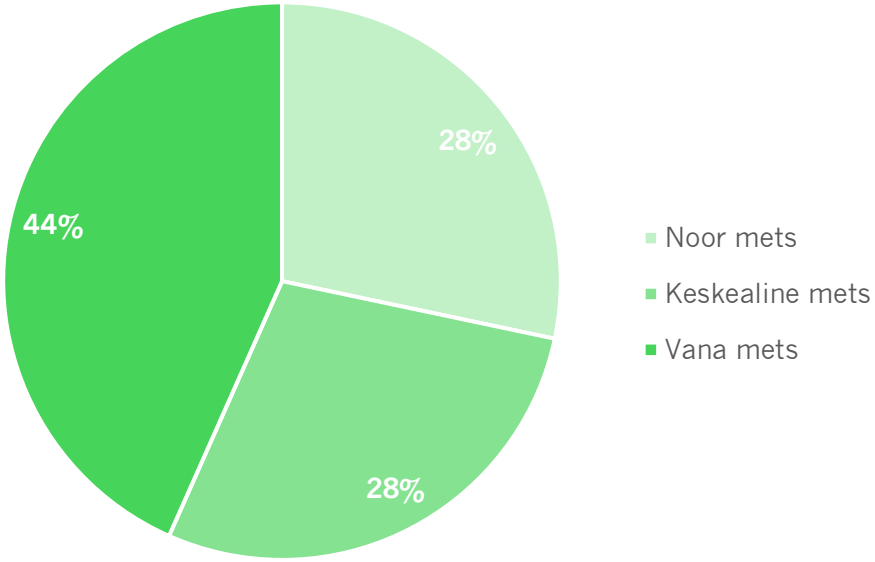

Joonis 5. RMK hallatava riigimetsamaade vanuseline jaotus (arenguklassid), %.

2. Ülevaade Alutaguse valla metsandussektori tööhõivest ja maamaksust

Statistikaameti andmetel töötas 31.12.2025. seisuga Alutaguse vallas 2371 inimest. Metsanduse tegevusalas saab valla territooriumil tööd 247 inimest.

Tabel 1. Metsanduse tegevusala ettevõtete põhinäitajad ja osakaal valla/linna ettevõtete seas (Statistikaamet, 2025. a)

Näitaja	Metsanduse tegevusala	Osakaal
Ettevõtteid	52	17,9%
Töötajate arv	247	10,4%

Metsamajanduse tegevusalade vaates töötab kõige suurem osa inimesi metsamajanduse ja metsavarumise valdkonnas (213 inimest).

Tabel 2. Metsamajanduse tegevusala valdkondade põhinäitajad (Statistikaamet, 2025. a)

Metsamajanduse tegevusvaldkond	Ettevõtete arv	Töötajate arv
Metsamajandus ja metsavarumine	45	213
Mööblitootmine	alla 3	alla 3
Paberi ja pabertoodete tootmine	-	-
Puidutöötlemine ning puit- ja korktoodete tootmine	Statistikaamet ei avalda täpselt arvu	Statistikaamet ei avalda täpselt arvu

RMK maamaksu kohustus Alutaguse vallas 2026. aastal on 228 417eurot.

Tabel 3. Alutaguse valla maamaksu kujunemine 2026. aastal

Maamaks	228 417 eurot
50% maksuvabastuse summa	– 14 381 eurot
100% maksuvabastuse summa	– 94 003 eurot

Maamaksust on 100% vabastatud rangelt kaitstavad alad. 50% on maamaksust vabastatud majanduspiirangutega metsad. Tabeli teises veerus miinusmärgiga on maamaksu vabastuse tõttu omavalitsusel saamata jäänud tulu.

3. Metsade majandamise põhimõtted riigimetsas

RMK visiooniks on luua oma tegevusega lisaväärtust Eesti loodusele ja inimesele. RMK roll on olla metsade majandamisel heaks eeskujuks teistele metsaomanikele. Selleks hoiab RMK metsades elurikkust ja kasvatab kvaliteetset puitu.

RMK majandab metsi säästvalt, järgides rahvusvahelisi sertifikaate (PEFC ja FSC® (FSC-C022757), Eesti ja Euroopa Liidu seadusi, kaitsealuste liikide kaitsekavasid, kliimaministri seatud ootusi, arengukava ning häid metsamajandamise tavasid.

Nende põhimõtete alusel on koostatud dokument „Metsade majandamise põhimõtted RMK-s“. Kogukondadega seotud teemasid käsitletakse selles dokumendis eraldi 6. peatükis.

Kogukonnaalade majandamisel lähtub RMK raiete tegemisel kogukonnaga tehtud kokkulepetest ning RMK kogukonnaaladel metsatööde planeerimise ja kohalike kogukondade kaasamise juhendist.

Ettepanekud, mida kogukonnaalade majandamiseks tehakse, võivad olla väga erinevad ning neid on võimatu ette aimata. Seetõttu planeerib RMK kogukonnaalade raietöid aastaid ette ja on raieviiside valikul paindlik, võttes arvesse ettepanekuid, mis võimaldavad kasvatada uut metsapõlve.

NB! Erakorralised ja ettenägematud tööd kogukonnaaladel on metsatööde plaanis kokku leppimata raietööd, millega kõrvaldatakse oht inimese tervisele, varale ning millega hoitakse ära metsakahjustuse levik või likvideeritakse tekkinud metsakahjustuse tagajärjed.

Lisaks kogukondadega sõlmitud kokkulepetele arvestab RMK kõigis metsades nii looduse hoidmise kui ka majandusliku kestlikkusega. Selleks säilitatakse tööde käigus metsa elurikkust toetavaid puistu- ja maastikuelemente ning tagatakse maastiku tasandil metsade elurikkust toetav metsade liigiline, vanuseline ja ruumiline struktuur.

Elurikkuse hoidmise olulisi põhimõtteid järgitakse ka majandatavas metsas. Alates 2024. aastast töötavad RMK-s metsaökoloogid, kes hindavad metsamajanduse tegevustega kaasnevat keskkonnamõju ja teevad omapoolsed ettepanekud selle vähendamiseks.

„Metsade majandamise põhimõtted RMK-s“ asub:

viide põhimõtetele

3.1 Alutaguse valla riigimetsas tehtud raied ja metsakasvatuslikud tööd

Möödunud viie aasta jooksul (2021 – 2025) on RMK Alutaguse vallas teinud **uuendusraiet** 511 (2025) kuni 748 (2021) hektaril aastas. Keskmiselt tegi RMK viimase viie aasta jooksul Alutaguse vallas uuendusraieid aastas 605 ha, mis on 2,7% majandusmetsa pindalast.

Harvendusraiete pindala on olnud viimasel viiel aastal vahemikus 285 ha (2023) kuni 1004 ha (2024) aastas.

Uuendusraiet tehakse, kui mets on saavutanud küpsuskriteeriumid. Raie eesmärk on luua uue metsa kasvamiseks sobilikud kasvutingimused ja võtta kasutusse raiest saadav puit.

Harvendusraiet tehakse valdavalt keskealistes ja noortes metsades, et kujundada tulevikuks terve ja heade omadustega mets.

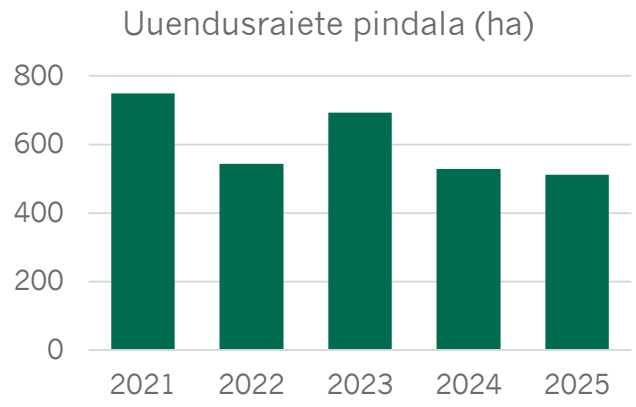

Joonis 6. Harvendusraied Alutaguse vallas.

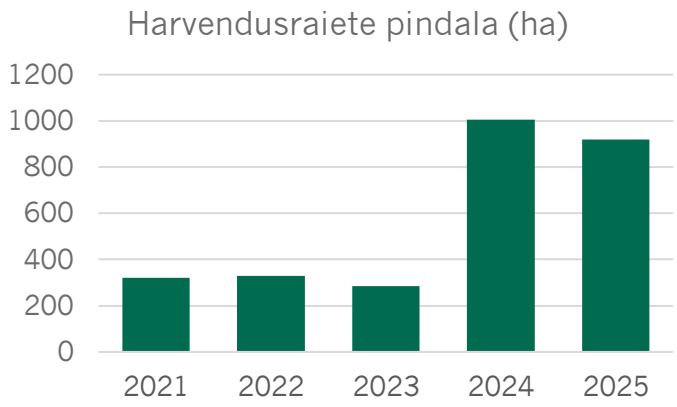

Joonis 7. Uuendusraied Alutaguse vallas.

Pärast uuendusraiet istutatakse riigimetsa lagedaks jäänud alale reeglina uus mets. Keskmiselt istutatakse hektarile 2800 mändi, 1600 kuuske, 1500 kaske või sangleppa.

Selleks, et puid oleks lihtsam istutada ning umbrohi noore taime ümber kohe võimust ei võtaks, pinnas mineraliseeritakse või lüüakse lapid – valmistatakse maapind metsauuenduseks ette. Vähese rohu kasvuga aladel võib maapinna ettevalmistuse jätta tegemata.

Pärast istutust vajab noor mets palju hoolt ning keskmiselt tuleb noorte puude ümbert rohtu ja pealetükkivat võsa niitmas käia mitu korda. Kui peaks juhtuma, et noored puud saavad põua, ulukikahjustuste vms põhjusel otsa, istutatakse nende asemele uued. Hooldustöid tehes jälgib RMK, et kasvama jääks okaspuude kõrval ka lehtpuid ning vastupidi, selleks et soodustada segametsade kujunemist.

Möödunud viie aasta jooksul on RMK Alutaguse vallas **uuendanud metsa** 314 (2025) kuni 782 (2021) hektaril aastas. Keskmiselt uuendas RMK metsa viimase viie aasta jooksul 617 ha aastas.

Noorendike hooldamise pindala on olnud vahemikus 1496 (2025) ha kuni 1864 (2021) ha aastas.

Metsa uuendamine on uue metsapõlve istutamine, külvamine või looduslikule uuenemisele kaasaaitamine.

Noorendike hooldamiseks loetakse kultuuride hooldamist ja valgustusraiet. Neid töid tehakse noortes metsades selleks , et kujundada tulevikuks terve ja heade omadustega mets.

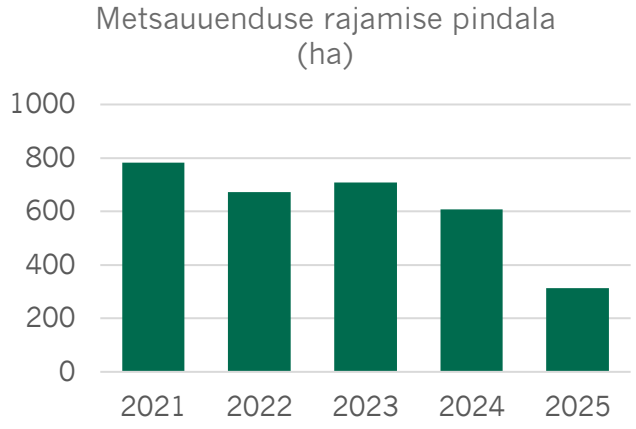

Joonis 8. Metsauuendus Alutaguse vallas.

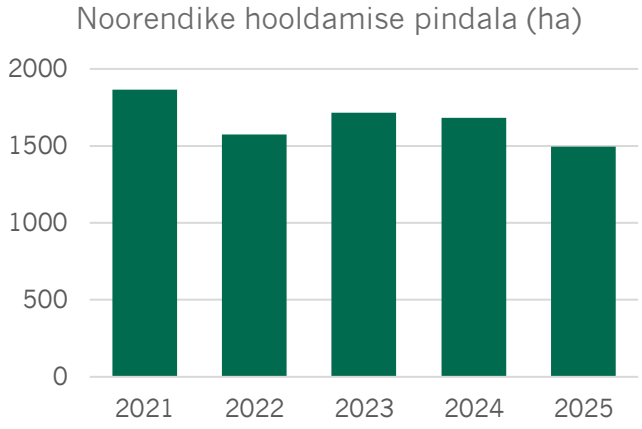

Joonis 9. Noore metsa hooldamine Alutaguse vallas.

4. RMK looduskaitsetööd

RMK on suurim looduskaitsealade haldaja ja looduskaitsetööde tegija Eestis. Looduskaitsetöid tehakse loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks RMK hoole all oleval riigimaal.

Elurikkuse kaitsmiseks seab strateegilised eesmärgid Kliimaministeerium. Nende eesmärkide alusel koostab Keskkonnaamet üleriigilised elupaikade ja liikide kaitse tegevuskavad ning konkreetsete kaitsealade kaitsekorralduskavad. Looduskaitsetööd, mida RMK planeerib, lähtuvad Keskkonnaameti koostatud kaitsealade kaitsekorralduskavadest ja riiklikest elupaikade ning liigikaitse tegevuskavadest. RMK viib ellu looduskaitsetöid peamiselt nende kavade järgi, kuid arvestab ka teadlaste, omavalitsuste ja mittetulundusühingute ettepanekuid.

Looduskaitsetööd on oma eesmärkidelt ja tegevustelt väga mitmekesised: kuivendatud soode veerežiimi taastamine, kalade rändetingimuste ja kudealade parandamine ning võimaluste loomine pärandkoosluste kasutusele võtmiseks heina- või karjamaana. Regulaarset hoolt vajavad mitmed kaitsealuste liikide leiukohad ja RMK hallatavad kaitsealused pargid.

RMK lubab, et suuremate märgalade ja veekogude taastamistööde kavandamisse kaasatakse alati kohalik omavalitsus, töödega külgnevad maaomanikud ning vajadusel kohalik kogukond, et kohalike oludega arvestada. Planeeritavate looduskaitsetööde maht sõltub RMK eelarvelistest võimalustest, töödega seotud maaomanike nõusolekutest ning töö tegemisega seotud administratiivsetest piirangutest.

RMK looduskaitsetöödega seotud üldise infoga on võimalik tutvuda RMK kodulehel.

Alutaguse vallas on looduskaitsetöid tehtud kokku 33 objektil. Objektid asuvad Alutaguse rahvuspargis, Järvevälja maastikukaitsealal, Tagajõe hoiualal ning Arvila virgiinia võtmeheina ja kummeli-võtmeheina püsielupaigas.

Tabel 4. Alutaguse vallas (osaliselt või tervenisti) asuvad looduskaitsetööde objektid 2013-2027

Objekti nimi	Töö liik	Tegemise aasta	Pind, ha
Jaama jõe suudme puhastamine	Koosluse hooldustöö	2020	
Mäetaguse puiskarjamaa	Koosluse taastamistöö	2013	9,56
Karvase maarjalepa kasvukoht	Liigi elupaiga hooldustöö	2015, 2017, 2020, 2024, 2026	0,08
Arvila virgiinia võtmehein 1	Liigi elupaiga hooldustöö	2013-2019, 2021, 2023, 2025, 2027	0,31

Objekti nimi	Töö liik	Tegemise aasta	Pind, ha
Arvila virgiinia võtmehein 2	Liigi elupaiga hooldustöö	2013-2019, 2021, 2023, 2025, 2027	0,81
Pruuni lõikheina kasvukoht	Liigi elupaiga hooldustöö	2018, 2020, 2024	1,62
Palu-liivkanni ja liiv-esparseti kasvukohad	Liigi elupaiga hooldustöö	2024	1,16
Lendorava rohekoridorid	Liigi elupaiga hooldustöö	2024, 2025	0,48
Pruuni lõikheina kasvukoht	Liigi elupaiga taastamistöö	2017	0,52
Pikasilla 1 PEP vee väljavoolu tõkestamine	Looduskaitselise taristu hooldustöö	2025	
Struuga torusild	Looduskaitselise taristu rajamine	2015	
Pikasilla 1 PEP vee väljavoolu tõkestamine	Looduskaitselise taristu rajamine	2016	
Struuga truup	Looduskaitselise taristu rajamine	2015	
Karoli luha tee ja sild	Looduskaitselise taristu rajamine	2019	
Vasknarva tee	Looduskaitselise taristu rajamine	2022, 2025	
Mäetaguse puiskarjamaa	Poollooduslikku koosluse taastamine	2016	25,47
Karoli luht	Poollooduslikku koosluse taastamine	2022, 2025	162,06
Struuga PLK	Poollooduslikku koosluse taastamine	2026	376,4
Suure läätspuu tõrje	Probleemliigi tõrje	2017, 2018, 2020-2025	77,29
Feodorisoo taastamine	Sookoosluse hooldustöö	2021	0,03
Pikasilla 1 PEP vee väljavoolu tõkestamine	Sookoosluse taastamistöö	2017	0,13
Metsaküla I soo	Sookoosluse taastamistöö	2015, 2022	67,18
Matkasoo	Sookoosluse taastamistöö	2015	1054,95
Suuresaare soo I	Sookoosluse taastamistöö	2015	151,99
Suuresaare soo II	Sookoosluse taastamistöö	2015	37,83
Saarevälja	Sookoosluse taastamistöö	2015	28,31
Feodorisoo taastamine	Sookoosluse taastamistöö	2019, 2021	116,03
Selisoo idaserv	Sookoosluse taastamistöö	2021	170,99

Objekti nimi	Töö liik	Tegemise aasta	Pind, ha
Puhatu soostik (põhja osa)	Sookoosluse taastamistöö	2022	674,15
Selisoo veerežiimi taastamine	Sookoosluse taastamistöö	2024	310,82
Alutaguse RP soostike taastamine (lõuna)	Sookoosluse taastamistöö	2023, 2024	613,86
Lutsina- ja Laukasoo sookoosluste taastamine	Sookoosluse taastamistöö	2024	83,65
Katmani tammed	Üksikobjekti hooldustöö	2017, 2018, 2019, 2021, 2022	

Prognoositavad tööd võivad muutuida vastavalt vajadusele ja võimalustele.

4.1 Märgalade veerežiimi taastamine ja jääksoode korrastamine

Sood on meie ühed kõige rohkem kahjustatud ökosüsteemid. Soiseid alasid on Eesti maismaal alles 7–8%. Eestis on lagedaid soid ja soometsi kuivendatud peamiselt põllumajanduse, metsakasvatuse ja turbatootmise eesmärgil.

Kuivendatud soodest on kõige halvemas seisus vanad turbakaevandusalad ehk jääksood, kus lisaks olulisele kuivendusmõjule võib olla suurel pinnal hävinud ka sootaimestik. Freesturbaväljakutel ei hakka ekstreemsete keskkonnatingimuste tõttu taimestik kasvama ka aastakümneid pärast kaevandamise lõppemist. Kavandamisel on endise Kurtna maastikukaitsealaga piirneva Oru jääksoo korrastamine, mis osaliselt ulatub ka Alutaguse valda. Kraavide sulgemisega märgalana korrastatava ala Oru jääksoo pindala on ca 800 hektarit.

Kunagiste kuivenduskraavide sulgemisega saab veetaset tõsta ja stabiliseerida, mille tulemusena hakkab sookooslus tasahilju taastuma. Maapinna lähedane stabiilsem veetase võimaldab taastuda soodele ja soometsadele iseloomulikul taimestikul ja alast kujuneb ajapikku jälle toimiv märgala ökosüsteem sellele iseloomulike funktsioonide ja elustikuga. Samuti peatab kraavide sulgemine säilinud märgalade seisundi halvenemist.

Alutaguse vallas tehtud mahukaim looduskaitsetöö on Matkasoo sookoosluse taastamine 2015. aastal. Soode veerežiimi taastamisel suleti siin kuivenduskraave soo servadel ja märgades metsades kokku 1055 hektaril. Kokku on Alutaguse vallas märgalasid taastatud 11 alal 3310 hektaril.

4.2 Veekogudega seotud tööd

Eesti jõed on ulatuslikult mõjutatud viimase paarisaja aasta jooksul rajatud maaparandusobjektidest ja paisudest. Eesti jõgedel on kokku üle 1000 paisu, nendest ligi 75% on kaladele ületamatud ning umbes 40% mõjutavad oluliselt kalastiku, põhjaloomastiku ja taimestiku seisundit. Paisud olid Eestis kunagi seotud vesiveskitega, nõukogude ajal

hoogustus hüdroelektrijaamade rajamine ning paisud ehitati suuremaks ning püsivamaks. Tänapäeval pole neil enam kasutust, kuid betoonseinad takistavad jätkuvalt kalade liikumist.

Vooluveekogude seisundi tervendamine ja kalade rändeteede avamine lisandus RMK ülesannete hulka 2020. aastal. Põhitegevuseks on lõheliste jõgedelt erinevate rändetakistuste eemaldamine, tehiskärestiku rajamine, sirgekskaevatud jõgede looklevuse ja kudealade taastamine. Uute tegevustena on lisandunud ka looduslike järvede tervendamised ning jäänukjärvede ja endiste lahtede avamine siirdekalade kudemisrändeks.

Paljud rändetõkked asuvad eramaadel ja sellistel puhkudel tehakse sobivate lahenduste leidmisel ametiasutuste kõrval tihedat koostööd ka eraomanikega.

Alutaguse vallas veekogude tervendamisega seotud tegevusi tehtud ei ole.

4.3 Pärandkooslused

Pärandkooslused on Eesti maastikupildile iseloomulikud alad, mis on kujunenud looduse ja inimese koostöös. Nende rohumaade hooldus kätkeb endas maarahva sajandite pikkusi töötraditsioone, mis on tihedalt läbi põimunud meie rahvuskultuuriga.

Veel sada aastat tagasi olid pärandkooslused – heinamaad, rannakarjamaad, luhaniidud, puisniidud – iga talumaastiku lahutamatuks osaks. Pärandkooslusi on Eestis säilinud ca 100 000 hektaril. Need alad on koduks paljudele liikidele, eeskätt taimedele.

Selleks, et niidud ja karjamaad kinni ei kasvaks ja sealne liigirikkus säiliks, tuleb neid alasid niita või karjatada.

RMK hallataval riigimaal leidub poollooduslikke kooslusi umbes 33 400 hektaril. Pärandkooslustega seotud väärtuste hoidmiseks annab RMK enda hallatavatel maadel asuvad niidud ja karjamaad soovijatele rendile ning toetab neid vajalike taastamistööde tegemisel ja ligipääsude väljaehitamisel.

Alutaguse vallas on pärandkooslustega seotud töid tehtud kokku Mäetaguse puiskarjamaal ja Karoli luhal kokku 251,5 hektaril. Antud tööde käigus on raiutud võsa ja vähendatud puistu tihedust ning freesitud kännud, et ala rentnikel oleks võimalik ala nõuete kohaselt hooldada.

Pärandkoosluste hooldustingimuste parandamiseks kavandatakse töid rentnike esitatud avalduste alusel.

Järgmised mahukamad pärandkoosluste taastamiste plaanid Alutaguse vallas on seotud Struuga luhtadega, kus samuti parandatakse ala hooldustingimusi ja juurdepääsu võimalusi. Sellega seotud pärandkoosluste taastamistööde maht on 50 hektarit.

4.4 Liigikaitsetööd

Liigikaitsetööde eesmärk on parandada kaitsealuste liikide elupaikade seisundit. Mitmete ohustatud liikide püsimiseks on oluline hooldustööde läbiviimine nende elupaigas. Selleks võib olla avatud alade hoidmiseks tehtav võsaraie või heina niitmine, regulaarne setete eemaldamine kahepaiksete sigimisveekogudes jne. RMK looduskaitseosakond viib läbi looduskaitsetöid koostöös erinevate ekspertide ja asutustega. Vajalikud tööd on kirjeldatud kaitsealuste liikide riiklikes tegevuskavades ja kaitsekorralduskavades.

Alutaguse vallas teostatakse liigikaitselisel eesmärgil karvase maarjalepa, virgiinia võtmeheina, palu-liivkanni ja liiv-esparseti kasvukohtade hooldust. Hooldustöö vajadust hinnatakse iga-aastaselt. Silma hoitakse peal ka lendorava rohekoridoridel kõrgepingeliinide all.

4.5 LIFE-SNAP projekt Alutaguse rahvuspargis

Kliimaministeerium (juhtpartner) koos enam kui 10 partneriga (sh RMK ja Alutaguse vald) esitas 2026. aasta kevadel rahastustaotluse LIFE programmi strateegilisele looduskaitseprojektile (SNAP) „*Restoration and recovery of connected resilient ecosystems and species in Estonia's Natura 2000 areas*“, et viia ellu Natura 2000 tegevuskava (PAF 2021-2027) ja koostatava riikliku looduse taastamise kava (NRP 2028+) tegevusi.

2026. aasta juunis kiideti taotlus Euroopa Komisjoni poolt heaks ja rahastusleping sõlmitakse 2026. aasta jooksul. Projekt algab 2027. aastal ja kestab 10 aastat. Alutaguse rahvuspark on projekti üks fookusaladest, kus RMK koos partneritega on plaaninud järgmisi tegevusi:

- märgade elupaikade seisundi parandamine 3000 hektaril
- Narva jõe vanajõgede seisundi parandamine
- rahvuspargiga seotud vooluveekogude tervendamine 25 km ulatuses (Ojamaa, Remniku, Poruni ja Uusküla jõed ja nende harujõed)

Tegevuste kavandamine ja korraldamine tehakse koostöös Alutaguse valla esindajate, projekti partnerite ja kohalike huvirühmadega.

5. RMK külastuskorraldus

Riigimetsa avalike funktsioonide täitmiseks ja loodusväärtuste kaitseks ning tutvustamiseks loob RMK mitmekülgseid looduspuhkuse võimalusi, suunab metsakasutust ja korraldab kaitstavate loodusobjektide külastamist. Eesti suurima maavaldajana ja igaüheõigusel tugineva looduses liikumise võrgustiku hoidja ning arendajana edendab RMK oma hallatavatel puhke- ja kaitsealadel inimeste loodusteadlikkust, tutvustab Eesti metsade ning kaitsealade loodusväärtusi, metsade kui taastuva loodusvara majandamist ning võimaldab looduses keskkonda kahjustamata liikuda. Selle tegevuse juures on oluline hoida külastustegevus ja looduskeskkonna seisund tasakaalus. Saamaks infot külastusmahust, külastuse trendidest, külastuse iseloomust ning maastiku seisundist külastusobjektidel, viib RMK regulaarselt läbi külastusmahu seiret, külastajauuringuid ning külastusobjektide pinnase ja alustaimestiku seisundi seiret. Uuringute ja seirete andmed toetavad ka külastustaristu optimaalsete majandamisotsuste tegemist.

RMK on taganud ja tagab ka edaspidi looduses liikumise võrgustikku kuuluvate objektide hoolduse ja korrasoleku, võrgustiku majandamist toetavate erinevate seirete ja uuringute jätkumise. Külastusviiside ja külastajate ootuste muutmisel ning võimaluste olemasolul, arvestab RMK laekunud sisendiga, kuid üldjuhul me ei laienda looduses liikumise võrgustikku.

RMK loodud looduses liikumise võrgustik koosneb ligi 700 külastusobjektist, mille koosseisu kuulub rohkem kui 8000 ehitist, sh:

- üle 3300 km tähistatud loodusradu, sh Eestit risti ja põiki läbivad RMK matkatee erinevad harud, kokku üle 2000 kilomeetri;
- 818 lõkketegemise kohta;
- 61 telkimisala;
- 72 ratastooli või lapsevankriga ligipääsetavat külastusobjekti, nendest 16 on matkarajad;
- 53 vaatetorni ja -platvormi;
- 15 külastuskeskust, sealhulgas 6 rahvuspargi külastuskeskust;
- Sagadi metsakeskus;
- 20 metsamaja;
- 28 metsaonni.

Looduses liikumine on Eestis populaarne, 2024. aasta pikal ja soojal suvel ulatus külastatavus seni kõrgeimale tasemele (Joonis 10).

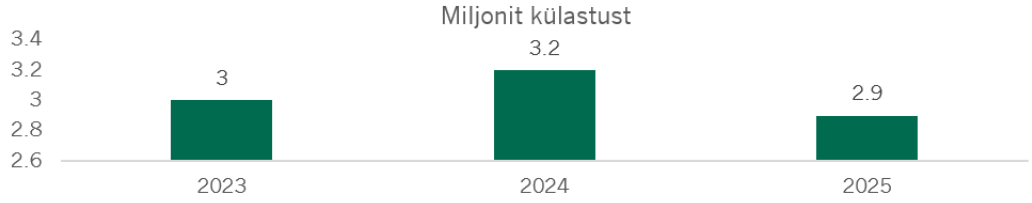

Joonis 10. RMK hallatavate puhke- ja kaitsealade külastatavus 2023–2025.

5.1. RMK külastuskorraldus Alutaguse vallas

Alutaguse valla territooriumile jääb Peipsi põhjaranniku puhkeala 8 külastusobjektiga ja Alutaguse rahvuspark 20 külastusobjektiga, lisaks 109 km 613 km pikkusest matkatee Penijõe-Aegviidu-Kauksi harust ja Alutaguse rahvuspargi külastuskeskus Kauksis (Joonis 11). Nende objektide korrashoiuks, lisaks jooksvale hooldusele, on 2023-2025 aastas keskmiselt kasutatud 107 tuhat eurot ja lisaks külastuskeskusele aastas keskmiselt 66 tuhat eurot. Lisaks uuendati looduskaitseosakonna poolt loodukaitsetööde raames osaliselt ka Seli järve ääres laudtee.

Joonis 11. Külastusobjektid ja nende külastatavus Alutaguse vallas

Alutaguse rahvuspargi külastuskeskuses tegutseb teabepunkt ja avatud on rahvusparki tutvustav ekspositsioon. Lisaks pakub külastuskeskus erinevaid metsa- ja loodusteadlikkust edendavaid tegevusi. 2025. aastal külastas rahvuspargi külastuskeskust 13655 inimest, sh metsa- ja loodusteadlikkust edendavatest tegevustest võttis osa 5222 inimest.

2021. aasta külastajauuringu andmetel tuli Alutaguse valda jäävatele külastusobjektide külastajatest 92% Eestist, omavalitsustest olid eesotsas Alutaguse vald 12%, Tallinn 11%, Tartu 9%, Jõhvi vald 8%. Enamus külastas oma pere või sõpradega, 76% oli ala külastamine reisi ainus või kõige tähtsam sihtpunkt, 74% oli korduvkülastajad, 73% ööbis alal. Peamised tegevused, milles osaleti: ujumine, jalutamine, pikniku pidamine, päevitamine. Külastajauuringu andmetel kulutas Alutaguse valla territooriumil küsitletutest 47% külastuse jooksul Alutaguse rahvuspargi ja Peipsi põhjaranniku puhkeala piirkonnas laiemalt külastusega seoses raha. Keskmiselt kulutati 70 eurot.

RMK tagab Alutaguse valla territooriumil olemasolevate külastusobjektide jooksva hoolduse ja jätkuva korrasoleku. Alutaguse rahvuspargi külastusobjektidel on valdavalt uuenduskuur tehtud, lähiaastatel on tähelepanu Peipsi järve äärsete objektide arendamisel, eeskätt Kauksi rannametsa piirkonnas, kus on plaanitud kaasajastada Kauksi telkimisala ning arendada külastajatele pakutavaid teenuseid. Planeeritud on siduda Kauksi telkimisala ja Alutaguse rahvuspargi külastuskeskus külastajaid suunava metsarajaga, mis osaliselt kulgeb maastikul ja osaliselt puude võrade kõrgusel kulgeva nn “puulatvade rajaga”. Selline lahendus võimaldab veelgi paremini eksponeerida piirkonna loodusväärtusi ning pakkuda mitmekesist ja meeldejäävat looduelamust, luues looduse kogemiseks täiesti uue vaatenurga. Kavandatav puulatvade rada oleks esimene omataoline Eestis ning looks tugeva sidususe ala eri osade vahel. Tegemist on suure ja kuluka arendusprojektiga, mille elluviimiseks on oluline leida partnerid ja rahastusallikad.

Külastajauuringu info asub:

https://rmk.ee/wp-content/uploads/2025/09/Kulastajauuring_2021_Alutaguse_rahvuspargi_luhiaruanne.pdf ja https://rmk.ee/wp-content/uploads/2025/09/Kulastajauuring_2021_Peipsi_p6hjaranniku_puhkeala_luhiaruanne.pdf

6. RMK metsataristu

RMK hallatav metsataristu – metsateed ja kuivendussüsteemid – tagavad ligipääsu riigimetsale ning loovad eeldused metsamajanduseks, looduskaitseks ja puhkevõimaluste kasutamiseks. Taristu korrashoidu suunab RMK metsataristu korrashoiu ja majandamise strateegia, mille keskmes on olemasoleva taristu säilitamine, seisundipõhine hooldus ja vajaduspõhine rekonstrueerimine.

Metsatee on riigi omandisse jäetud maal paiknev valdavalt riigimetsa majandamiseks kasutatav tee. Metsateed võib kasutada igaüks, kui riigimetsa majandamist korraldav isik või riigiasutus ei ole metsateed või selle osa sulgenud või metsateel liiklust piiranud.

Kuivendussüsteem on maatulundusmaa viljelusväärtuse suurendamiseks ja keskkonnakaitseks vajalike ehitiste kogum.

Kuivendussüsteemide korrashoidu teeb RMK majandusmetsades vastavalt nende seisukorrale ja keskkonnatingimustele, eesmärgiga säilitada suurenenud metsa juurdekasv (keskmiselt umbes 2 tm/ha aastas) ja puidu kvaliteet. RMK hoiab majandusmetsades kuivendussüsteemid korras, et säiliks suurenenud metsade juurdekasv ja puidu kvaliteet. Kuivendussüsteemide korrashoidu kavandatakse vastavalt nende seiskorrale ja keskkonnatingimustele. Oluline osa tegevusest on teedevõrgu optimeerimine. RMK kaardistab teede kasutusvajadused ning pakub mittevajalikud, kuid avaliku kasutusega teed üle kohalikele omavalitsustele või lõpetab nende hoolduse. RMK teeb koostööd kohalike omavalitsuste, riigiasutuste (sh pääste- ja riigikaitse valdkond) ning erametsaomanikega, et tagada taristu toimivus ja ühiskasutus.

RMK on kaardistanud teed metsamajanduse, külastuskorralduse ja looduskaitse tegevuseesmärkidest lähtuvalt ja korraldab nende arendamist ja korrashoidu. Teehoidu teostab RMK nendel teedel lähtuvalt määrusest “Metsatee seisundi kohta esitatavad nõuded”.

RMK metsateed on avatud kasutamiseks kõigile, kuid raskeveokitega sõit on vaja eelnevalt RMK-ga kooskõlastada. Lumetõrjet metsateedel tehakse vastavalt RMK vajadustele.

RMK tegevuseesmärkideks mittevajalikke teid RMK üldjuhul ei parenda ja otsib koostöövormis nende kasutamisest huvitatud isikuid, olles valmis need teehoiu tagamiseks kasutusse andma.

Taristu arendamisel pööratakse suurt tähelepanu keskkonnamõjudele. Tööde kavandamisel hinnatakse mõju veerežiimile, märgaladele, veekogudele, elupaikadele ja liikidele ning süsinikuvarule ning vajadusel rakendatakse leevendusmeetmeid

Taristu korrashoidu toetatakse sihipäraste investeeringutega, suunates vahendeid eelkõige olemasoleva taristu säilitamisse. Samal ajal tehakse tegevused ja nende mõjud avalikkusele kättesaadavaks ning toetatakse teadusuuringuid, et tagada teaduspõhine ja läbipaistev arendamine.

Tabel 5. RMK maaparandussüsteemid ja metsateed Alutaguse vallas

Maaparandussüsteemid, ha			Metsateed, km		
Olem seisuga 01.01.2026	Uuendatud 2015–2025	Planeeritud uuendada kuni 2031	Olem seisuga 01.01.2026	Uuendatud 2015–2025	Planeeritud uuendada kuni 2031
23 563	5500	1233	560	126	28

Kuni aastani 2030 planeeritud maaparandussüsteemide korrashoid ja uute teede rajamine läheb RMK-le maksma ligi 1,9 miljonit eurot. Maaparandussüsteemide ja metsateede planeerimise puhul tuleb arvestada, et tegemist on plaanidega ja need võivad looduskaitselistel, sotsiaalsetel või majanduslikel põhjustel jääda kas osaliselt või täies ulatuses realiseerimata.

Uusi maaparandussüsteeme riigimetsas ei rajata. Samuti ei hooldata ega rekonstrueerita maaparandussüsteeme rangelt kaitstavates metsades. Uusi kraave rajatakse metsa, kui need on vajalikud teede ehitamisel ja rekonstrueerimisel.

7. RMK maakasutus

Riigivara antakse kasutusse metsaseaduse, riigivaraseaduse, võlaõigusseaduse, asjaõigusseaduse ja muude asjakohaste õigusaktide alusel. Lisaks antakse riigimaad kasutusse jahipiirkonna kasutusõiguse loa alusel jahiühendustele.

Alutaguse valla territooriumil on 01.01.2025 aasta seisuga antud rendile 932 ha riigimaid. Kõige suuremal pinnal, 721 ha ulatuses, on maid antud rendile poollooduslike kooslustena.

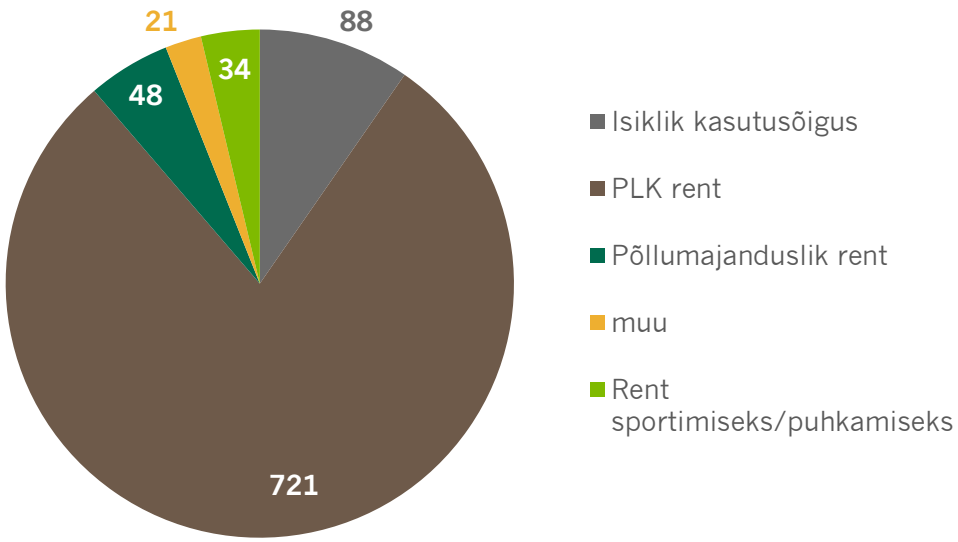

Joonis 12. Kasutusse antud riigimaa Alutaguse vallas, ha.

7.1 RMK maakasutus

RMK maakasutusstrateegia eesmärk on hoida tasakaalus majanduslikud, looduskaitselised ja sotsiaalsed huvid. Igal maatükil on kindel kasutusotstarve, mis toetab RMK põhitegevusi, vastab maaomaniku ootustele ja tagab maa kestliku kasutamise. RMK portfellis on ka kinnistuid, mis ei ole otseselt vajalikud põhitegevuste täitmiseks. Selliste maade parima kasutuse leidmiseks soovime teha koostööd kohaliku omavalitsusega. Näiteks soovime avalikus kasutuses olevad teelõigud anda üle KOV-ile või kavandada metsamajandamiseks mittesobivatele maadele kohaliku omavalitsuse eesmärke toetavat kinnisvaraarendust.

7.2 Maade kasutusse andmine

RMK üldjuhul riigimaad ei müü. Erandiks on hoonestatud kinnistud, mida RMK oma põhitegevuseks ei vaja. Kinnisvara võõrandatakse enampakkumisel, avalikes huvides ka otsustuskorras.

Kui hoonestamata maa ei ole ajutiselt RMK-le vajalik, võib selle anda tasu eest kolmandatele isikutele kasutusse. Selleks sõlmitakse lühiajaline kasutuskokkulepe, rendileping või notariaalne kokkulepe. Maade kasutusse andmisega tegeleb RMK kinnisvaraosakond.

Lühiajaline kasutus on lubatud kindla eesmärgi ja ajaraamiga tegevusteks (nt sündmused, uuringud, hooajalised tegevused jms). Kasutus ei tohi keskkonda kahjustada ega takistada selle hilisemat kasutamist. Lühiajalised kokkulepped sõlmitakse üldjuhul otsustuskorras.

Rendile antakse peamiselt põllu- ja rohumaid ning pärandniite. Sõltuvalt kasutuseesmärgist on tavapärane rendiperiood viis kuni kümme aastat. Rendile andmine toimub enamasti avalikul enampakkumisel, et tagada kõigile võrdsed võimalused. Erandiks on väga väikesed või raskesti ligipääsetavad maatükid.

Notariaalse kasutuskokkuleppe (nt isiklik kasutusõigus, servituut või hoonestusõigus) seadmine on üldjuhul tasuline ning sellele lisanduvad lepingu sõlmimisega seotud kulud.

Isikliku kasutusõiguse või servituudi leping sõlmitakse rajatise ehitamiseks ja omamiseks RMK maale ning selleks tuleb esitada RMK-le taotlus.

Hoonestusõigus seatakse pikaajaliste ja investeeringumahukate projektide puhul (nt tuulepark, tööstuskompleks, turismitaristu)ning seda seatakse üldjuhul avaliku enampakkumise kaudu.

7.3 Seadustamata maakasutus

RMK eesmärk on lõpetada seadustamata maakasutus. Riigimaal asub sadu ehitisi, mis on rajatud ilma maaomaniku nõusolekuta. RMK maa kasutamise, sealhulgas sellele ehitamise eelduseks on alati eelnev kirjalik kokkulepe.

Kaugseire abil tuvastatakse RMK maadel asuvad või üle kinnistupiiri ulatuvad ehitised, mida seejärel kontrollitakse paikvaatluse käigus. Alutaguse vallas on RMK sel viisil tuvastanud ligi poolsada ehitist, mis osaliselt või täielikult ulatuvad RMK maale. Neile lisaks on veel kümneid omavolilisi maahõivamisi. Seadustamata maakasutuse lõpetamiseks vajame kohaliku omavalitsuse tuge ja kogukonna mõistmist. Eesmärk on leida mõistlikud ja toimivad kokkulepped riigimaa kasutamiseks.

7.4 Prügi riigimetsas

RMK korraldab prügi koristamist oma hallataval territooriumil. Näiteks 2025. aastal oli Ida-Virumaa üks suurima koristatud prügi mahuga maakondi Eestis.

RMK peab väga oluliseks, et jäätmekäitlusega seotud probleemid (jäätmeveost vabastus, ehituslubade tingimused) saaksid lahenduse koostöös kohaliku omavalitsuse ja piirkonna kogukonnaga ning prügi ei jõuaks metsa.

Kui RMK jäätmete tekitajat metsas ei suudeta tuvastada, koristab RMK riigimetsa sattunud jäätmed oma vastutusala piires ning jagab avalikkusele infot.

RMK on valmis vajadusel andma kohalikule omavalitsusele tasuta kasutamiseks sobivaid maa-alasid jäätmete kogumispunktide rajamiseks.

7.5 Mootorsõidukid riigimetsas

Riigimetsas on mootorsõidukiga (ka elektrilisega) lubatud sõita ainult teedel, mis on liiklemiseks ette nähtud. Metsas, metsasihil, niidul, rabas või mujal teest väljaspool sõita ei ole lubatud – see kehtib ka ATV-de, mootorsaanide, mootorrataste ja ka elektrirataste kohta.

Erandiks on maaomaniku loal sõitmine (näiteks RMK tööde tegemisel), samuti pääste- ja hooldustööd ning lepingute alusel lubatud juhud (jahinduslik maakasutus). Kaitsealadel kehtivad sageli veel rangemad reeglid ning teelt kõrvale sõita on seal üldjuhul keelatud. Tuleohtlikul ajal võib Päästeamet ajutiselt keelata ka metsateedel sõitmise.

8. Alutaguse valla kogukonnaalad

Metsi, mis asuvad asulate lähedal ja mida kohalikud aktiivselt kasutavad, nimetab RMK kogukonnaaladeks. Kogukonnaaladel plaanitavad tööd räägib RMK alati valla ja kogukonnaga läbi ja koostab enne töödega alustamist metsatööde plaani.

Alutaguse valla üldplaneeringu kehtestamise ajal 2020. aastal ei käsitletud veel kõrgendatud avaliku huviga alade (KAH) või kogukonnaalade mõistet. Vald nimetab üldplaneeringus tundlikke metsaalasid, kus metsa majandamine tuleb vallaga kokku leppida ja teavitada kohalikke elanikke. Alutaguse vald nimetab neid kompaktse asustusega alade ümber 100 m ulatuses teavituskohustusega metsamaa aladeks ning on seadnud nende majandamisele omapoolsed tingimused.

Väljavõte Alutaguse valla üldplaneeringust (kehtestatud 29.10.2020):

„Üldplaneeringuga määratakse kompaktse asustusega alade ümber 100 m ulatuses teavituskohustusega metsamaa alad. Samuti seatakse teavituskohustusega alad kaevanduste tootmisõuedele ja mäe- ning turbatööstusaladele. Teavituskohustusega alal raiete tegemisel tuleb teha koostööd vallavalitsusega ning teavitada kohalikke elanikke (sh piirinaabreid, kes asuvad kompaktse asustusega alal või sellest kuni 100 m kaugusel). Piirinaabreid tuleb teavitada kirjalikult vähemalt 14 päeva enne raie algust.“

„RMK poolt majandatavate metsade osas on lubatud kõik raieliigid. Detailsed kavad tuleb koostada puhke- ja virgestusmaal, haljasala ja parkmetsa maal, supelrannamaal ning teavituskohutusega metsamaal kasvava metsa majandamiseks ja uuendamiseks koostöös kohaliku omavalitsusega, arvestades metsade olemit, nende kasvutingimusi, vanuselist jagunemist ja neile aladele planeeritavat metsade olemit ja koosseisu pikemas perspektiivis.“

Alutaguse valla üldplaneeringu nimetatud tingimuste kohaselt on kokku lepitud seitsme kogukonnaala asukohad (tabel 6 ja joonised 13-18).

Tabel 6. Alutaguse valla kogukonnaalad seisuga 01.01.2026

Kogukonnaala nimetus	Pindala, ha	Plaani vajadus	Kogukonna esindaja Alutaguse valla ettepanekul	Märkused
Iisaku mägi	95	jah		Umbes pool alast on LK-piirangutega
Jaama küla	39	ei		
Kauksi	237	Olemas		Suurem osa alast on LK-piirangutega

Kuremäe	1,4	ei		Põhjapoolne osa on kavandatav Konsu hüvitusala. Piir vajab täpsustamist
Rannapungerja	135	ei		Kogu ala on Natura- ja vääriselupaik
Remniku küla	52	jah		Suurem osa alast on LK-piirangutega
Väike-Pungerja küla – Estonia kaevandus	147	jah		Jälgida müra levikut

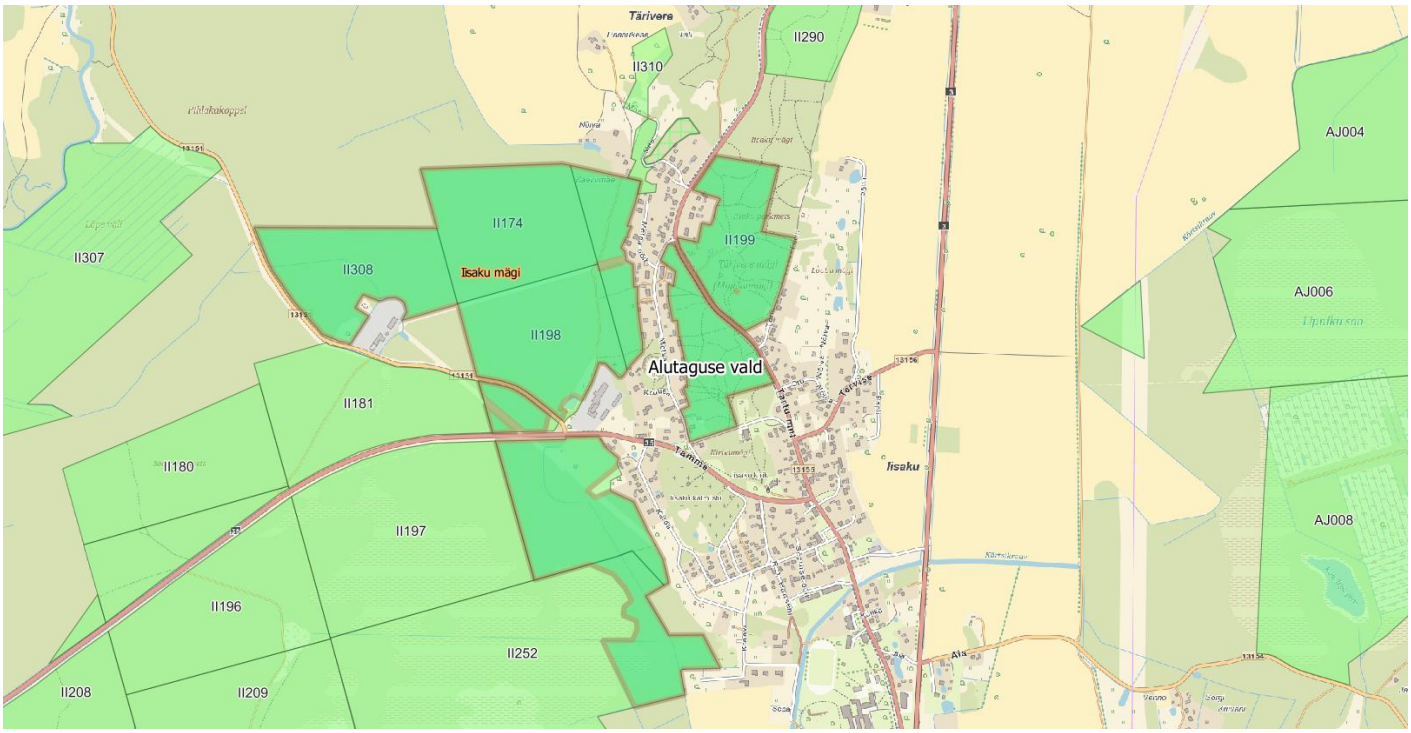

Joonis 13. Iisaku mägi kogukonnaala (tumeroheliselt)

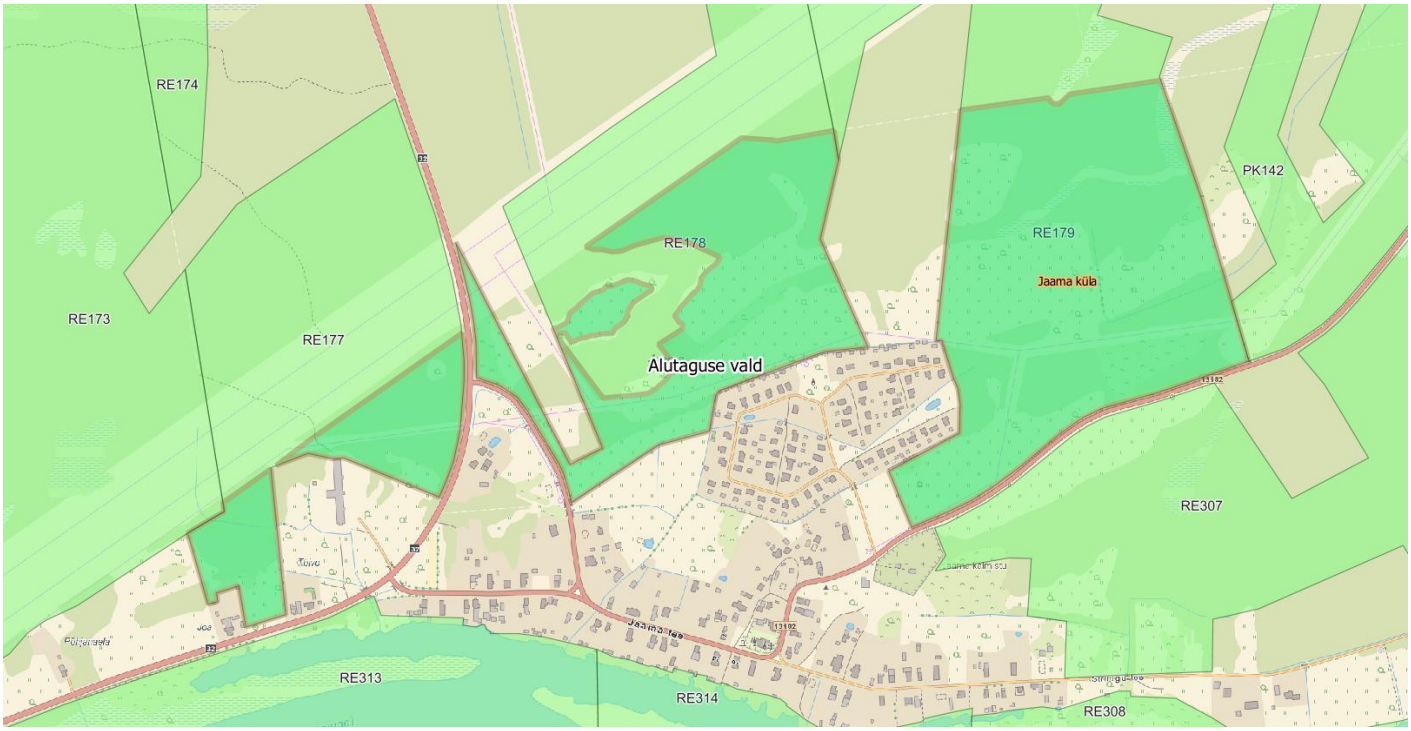

Joonis 14. Jaama küla kogukonnaala (tumeroheliselt)

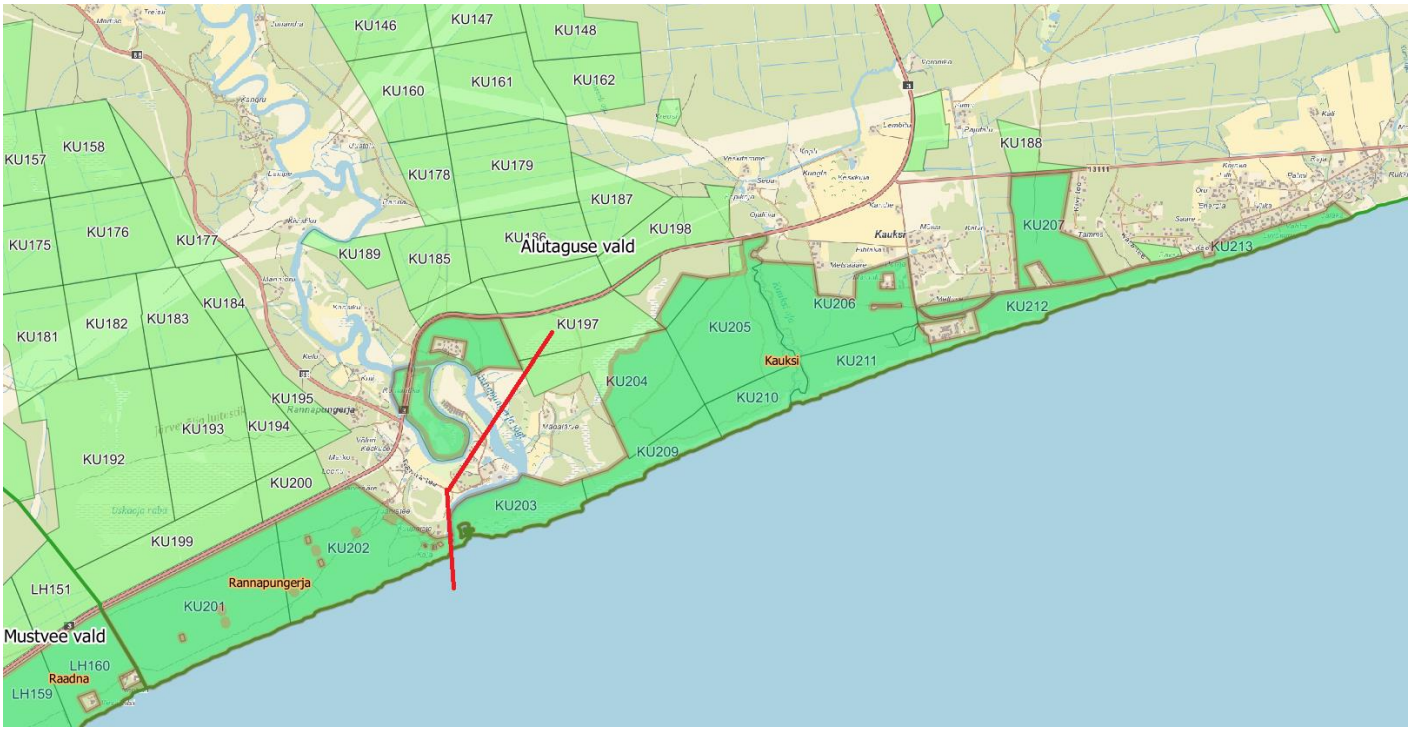

Joonis 15. Rannapungerja (punasest joonest vasakul) ja Kauksi (paremal) kogukonnaalad (tumeroheliselt)

Joonis 16. Kuremäe kogukonnaala (tumeroheliselt)

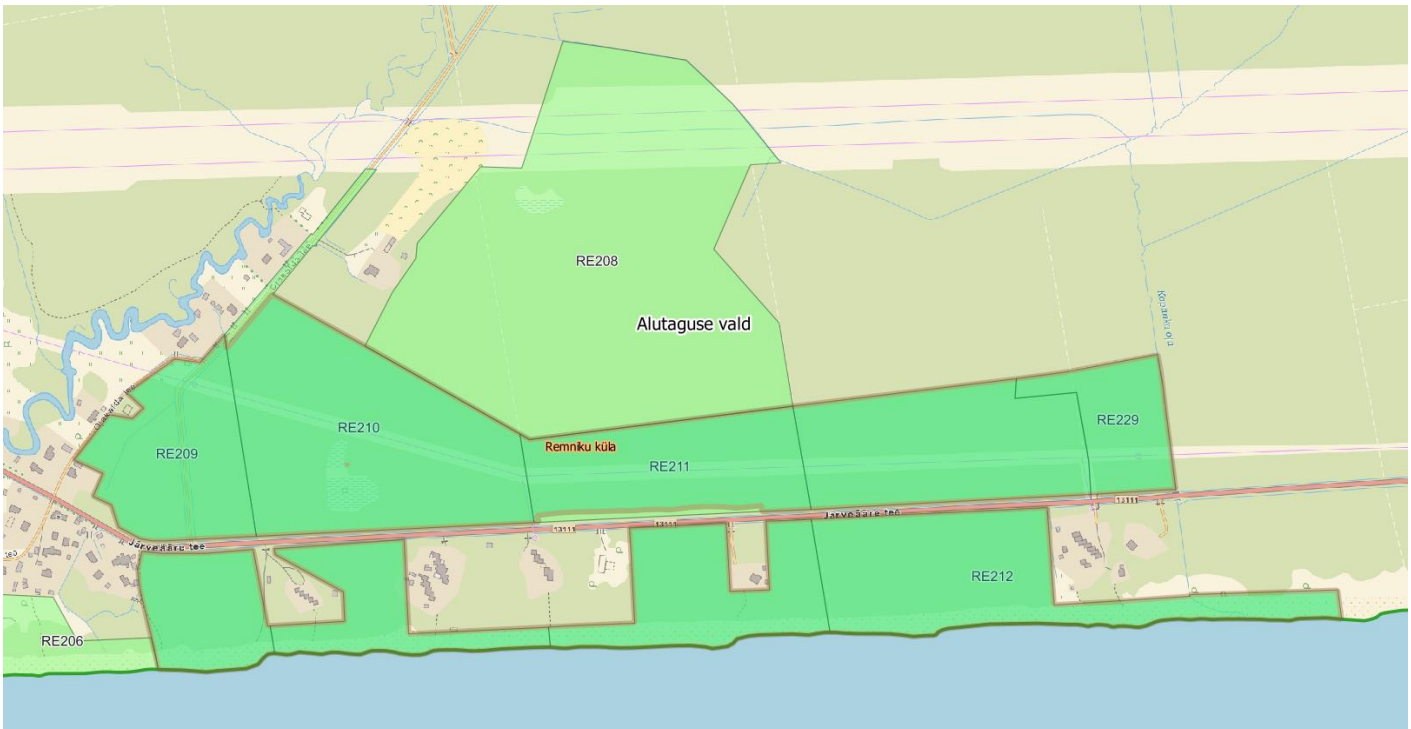

Joonis 17. Remniku küla kogukonnaala (tumeroheliselt)

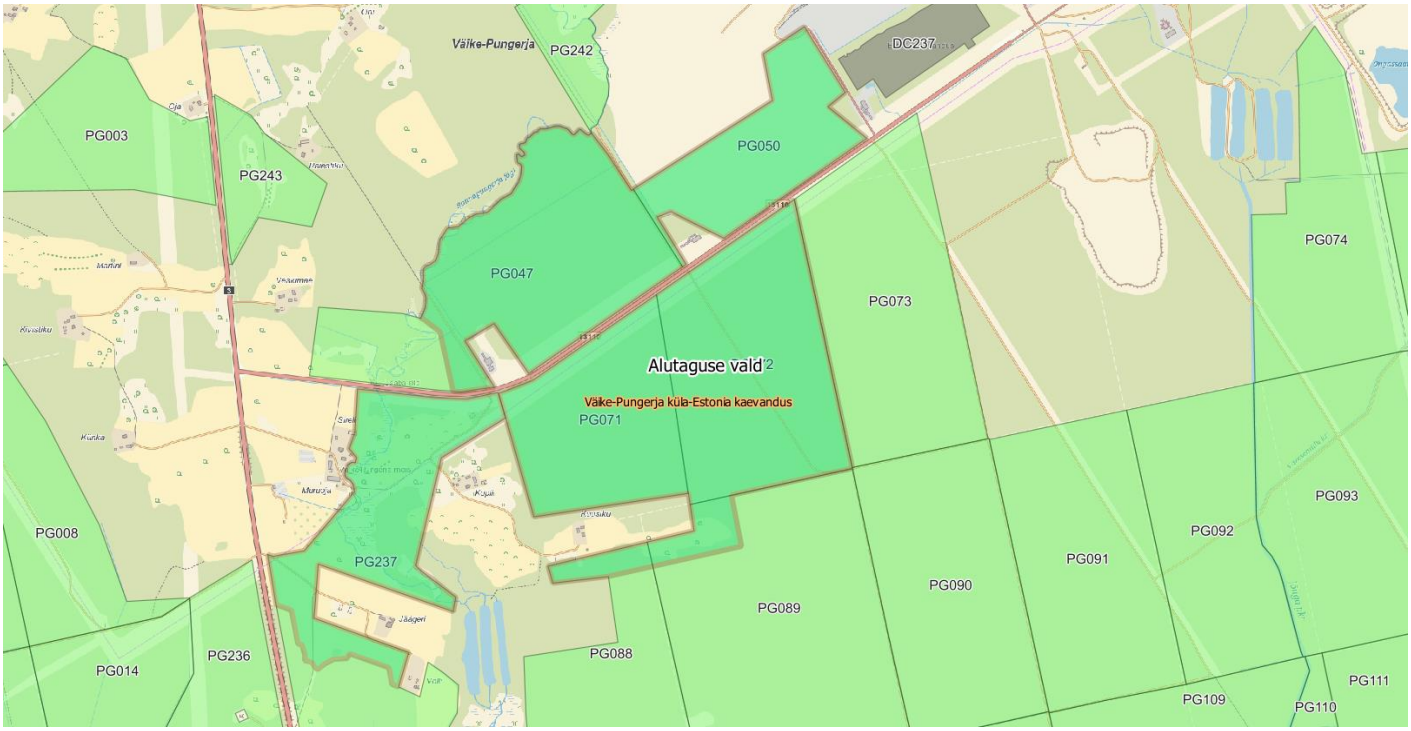

Joonis 18. Väike-Pungerja küla – Estonia kaevandus kogukonnaala (tumeroheliselt)

Tabel 7. Olemasolevate metsatööde plaanide ülevaade

Kogukonnaala nimetus	Metsatööde plaanid (varasem nimetus kava)	Lisad
Kauksi	Kauksi metsade majandamise plaan aastateks 2024 - 2033	Kauksi kogukonnaala info RMK kodulehel: https://rmk.ee/wp-content/uploads/2025/01/Kauksi_riigimetsa_metsatoode_plaan_2024_2033.pdf

9. Alutaguse vallaga kokkulepitud tegevused RMK hallataval maal

- Kompaktse asustusega alade ümber 100 m ulatuses olevates riigimetsades on vallaga kokku lepitud kogukonnaalad (endise nimetusega kõrgendatud avaliku huviga ala, KAH). Nendel aladel raiub RMK metsa vaid vallaga ja kogukonnaga kokku lepitud tingimustel koostatava metsatööde plaani alusel.
- Kaevanduste müra tekitavate šurfide ümbruses raiete planeerimisel konsulteerida vallaga, et ei tekiks mürakoridore surfi ja majapidamiste vahel.
- Koostöös vallaga täpsustada, kus on müra tekitavad kaevanduse rajatised ja mõjutatavad majapidamised. See on vajalik, et riigimetsas ei raiutaks otsenähtavust müratekitaja ja majapidamise vahele. Kas viimastel aastatel on täiendusi selles teemas.